

ಶ್ರೀಃ  
ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ  
ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ  
ಶ್ರೀಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತಶತ್ರುಘ್ನಹನುಮತ್ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀಯೇ ಆದಿಕಾವ್ಯೇ ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡೇ

॥ ಚತುರಧಿಕಶತತಮಃ ಸರ್ಗಃ ॥

*This document has been prepared by*

*Sunder Kidāmbi*

*with the blessings of*

ಶ್ರೀ ರಂಗರಾಮಾನುಜ ಮಹಾದೇಶಿಕನ್

*His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam*

ಶ್ರೀಃ  
ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ  
ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ  
ಶ್ರೀಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತಶತ್ರುಘ್ನಹನುಮತ್ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

## ॥ ಚತುರಧಿಕಶತತಮಃ ಸರ್ಗಃ ॥

ವಸಿಷ್ಠೇನ ಸಹಾಗಚ್ಛಂತ್ಯಾಃ ಕೌಸಲ್ಯಾಯಾ ಮಂದಾಕಿನೀತಟೇ  
ಸುಮಿತ್ರಾದೀನಾಂ ಸಮಕ್ಷೇ ದುಃಖಪೂರ್ಣೋದ್ಗಾರಃ, ಸೀತಾರಾಮ  
ಲಕ್ಷ್ಮಣಕರ್ತೃಕಾ ಮಾತ್ಮನಾಂ ಚರಣವಂದನಾ ವಸಿಷ್ಠಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ  
ಶ್ರೀರಾಮಾದೀನಾಂ ಸರ್ವೈಃ ಸಹೋಪವೇಶನಂ

ವಸಿಷ್ಠಃ ಪುರತಃ ಕೃತ್ವಾ ದಾರಾನ್ ದಶರಥಸ್ಯ ಚ |  
ಅಭಿಚಕ್ರಾಮ ತಂ ದೇಶಂ ರಾಮದರ್ಶನತರ್ಪಿತಃ || 2.104.1 ||

ರಾಜಪತ್ನ್ಯಶ್ಚ ಗಚ್ಛಂತ್ಯೋ ಮಂದಂ ಮಂದಾಕಿನೀಂ ಪ್ರತಿ |  
ದದೃಶುಸ್ತತ್ರ ತತ್ ತೀರ್ಥಂ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಸೇವಿತಂ || 2.104.2 ||

ಕೌಸಲ್ಯಾ ಬಾಷ್ಟಪೂರ್ಣೇನ ಮುಖೇನ ಪರಿಶುಷ್ಯತಾ |  
ಸುಮಿತ್ರಾಮಬ್ರವೀದ್ ದೀನಾಂ ಯಾಶ್ಚಾನ್ಯಾ ರಾಜಯೋಷಿತಃ || 2.104.3 ||

ಇದಂ ತೇಷಾಮನಾಥಾನಾಂ ಕ್ಲಿಷ್ಟಮಕ್ಲಿಷ್ಟಕರ್ಮಣಾಂ |  
ವನೇ ಪ್ರಾಕೃಲನಂ ತೀರ್ಥಂ ಯೇ ತೇ ನಿರ್ವಿಷಯೀಕೃತಾಃ || 2.104.4 ||

ಇತಃ ಸುಮಿತ್ರೇ ಪುತ್ರಸ್ತೇ ಸದಾ ಜಲಮತಂದ್ರಿತಃ |  
ಸ್ವಯಂ ಹರತಿ ಸೌಮಿತ್ರಿರ್ಮಮ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಕಾರಣಾತ್ || 2.104.5 ||

ಜಘನ್ಯಮಪಿ ತೇ ಪುತ್ರಃ ಕೃತವಾನ್ ನ ತು ಗರ್ಹಿತಃ |  
ಭ್ರಾತುರ್ಯದರ್ಥರಹಿತಂ ಸರ್ವಂ ತದ್ ಗರ್ಹಿತಂ ಗುಣೈಃ || 2.104.6 ||

ಅದ್ಯಾಯಮಪಿ ತೇ ಪುತ್ರಃ ಕ್ಲೇಶಾನಾಮತಥೋಚಿತಃ |  
ನೀಚಾನರ್ಥಸಮಾಚಾರಂ ಸಜ್ಜಂ ಕರ್ಮ ಪ್ರಮುಂಚತು || 2.104.7 ||

ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ರೇಷು ದರ್ಭೇಷು ಸಾ ದದರ್ಶ ಮಹೀತಲೇ |  
ಪಿತುರಿಂಗುದಿಪಿಣ್ಯಾಕಂ ನೃಸ್ತಮಾಯತಲೋಚನಾ || 2.104.8 ||

ತಂ ಭೂಮೌ ಪಿತುರಾರ್ತೇನ ನೃಸ್ತಂ ರಾಮೇಣ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಸಾ |  
ಉವಾಚ ದೇವೀ ಕೌಸಲ್ಯಾ ಸರ್ವಾ ದಶರಥಸ್ತ್ರಿಯಃ || 2.104.9 ||

ಇದಮಿಕ್ಷ್ವಾಕುನಾಥಸ್ಯ ರಾಘವಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |  
ರಾಘವೇಣ ಪಿತುರ್ದತ್ತಂ ಪಶ್ಯತ್ಯೈತದ್ ಯಥಾವಿಧಿ || 2.104.10 ||

ತಸ್ಯ ದೇವಸಮಾನಸ್ಯ ಪಾರ್ಥಿವಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |  
ನೈತದೌಪಯಿಕಂ ಮನ್ಯೇ ಭುಕ್ತಭೋಗಸ್ಯ ಭೋಜನಂ || 2.104.11 ||

ಚತುರಂತಾಂ ಮಹೀಂ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಮಹೇಂದ್ರಸದೃಶೋ ಭುವಿ |  
ಕಥಮಿಂಗುದಿಪಿಣ್ಯಾಕಂ ಸ ಭುಂಕ್ತೇ ವಸುಧಾಧಿಪಃ || 2.104.12 ||

ಅತೋ ದುಃಖತರಂ ಲೋಕೇ ನ ಕಿಂಚಿತ್ ಪ್ರತಿಭಾತಿ ಮೇ |  
ಯತ್ರ ರಾಮಃ ಪಿತುರ್ದದ್ಯಾದಿಂಗುದೀಕ್ಷೋದಮೃದ್ಧಿಮಾನ್ || 2.104.13 ||

ರಾಮೇಣೇಂಗುದಿಪಿಣ್ಯಾಕಂ ಪಿತುರ್ದತ್ತಂ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ಮೇ |  
ಕಥಂ ದುಃಖೇನ ಹೃದಯಂ ನ ಸ್ಫೋಟತಿ ಸಹಸ್ರಧಾ || 2.104.14 ||

ಶ್ರುತಿಸ್ತು ಖಲ್ವಿಯಂ ಸತ್ಯಾ ಲೌಕಿಕೀ ಪ್ರತಿಭಾತಿ ಮೇ |  
ಯದನ್ಯಃ ಪುರುಷೋ ಭವತಿ ತದನ್ನಾಸ್ತಸ್ಯ ದೇವತಾಃ || 2.104.15 ||

ಏವಮಾರ್ತಾಂ ಸಪತ್ನ್ಯಸ್ತಾ ಜಗ್ಮುರಾಶ್ವಾಸ್ಯ ತಾಂ ತದಾ |  
ದದೃಶುಶ್ಚಾಶ್ರಮೇ ರಾಮಂ ಸ್ವರ್ಗಚ್ಯುತಮಿವಾಮರಂ || 2.104.16 ||

ತಂ ಭೋಗೈಃ ಸಂಪರಿತ್ಯಕ್ತಂ ರಾಮಂ ಸಂಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಮಾತರಃ |  
ಆರ್ತಾ ಮುಮುಚುರಶ್ರುಣಿ ಸಸ್ವರಂ ಶೋಕಕರ್ಶಿತಾಃ || 2.104.17 ||

ತಾಸಾಂ ರಾಮಃ ಸಮುತ್ಥಾಯ ಜಗ್ರಾಹ ಚರಣಾಂಬುಜಾನ್ |  
ಮಾತ್ಮಣಾಂ ಮನುಜವ್ಯಾಪ್ತಃ ಸರ್ವಾಸಾಂ ಸತ್ಯಸಂಗರಃ || 2.104.18 ||

ತಾಃ ಪಾಣಿಭಿಃ ಸುಖಸ್ಪರ್ಶೈರ್ಮೃದ್ವಂಗುಲಿತಲೈಃ ಶುಭೈಃ |  
ಪ್ರಮಮಾರ್ಜೂ ರಜಃ ಪೃಷ್ಠಾದ್ ರಾಮಸ್ಯಾಯತಲೋಚನಾಃ || 2.104.19 ||

ಸೌಮಿತ್ರಿರಪಿ ತಾಃ ಸರ್ವಾ ಮಾತ್ಮಾ ಸಂಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ದುಃಖಿತಃ |  
ಅಭ್ಯವಾದಯದಾಸಕ್ತಂ ಶನೈ ರಾಮಾದನಂತರಂ || 2.104.20 ||

ಯಥಾ ರಾಮೇ ತಥಾ ತಸ್ಮಿನ್ ಸರ್ವಾ ವವೃತ್ತಿರೇ ಸ್ತ್ರಿಯಃ |  
ವೃತ್ತಿಂ ದಶರಥಾಜ್ಜಾತೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣೇ ಶುಭಲಕ್ಷಣೇ || 2.104.21 ||

ಸೀತಾಪಿ ಚರಣಾಂಸ್ತಾಸಾಮುಪಸಂಗೃಹ್ಯ ದುಃಖಿತಾ |  
ಶ್ವಶ್ರುಣಾಮಶ್ರುಪೂರ್ಣಾಕ್ಷೀ ಸಂಬಭೂವಾಗ್ರತಃ ಸ್ಥಿತಾ || 2.104.22 ||

ತಾಂ ಪರಿಷ್ಟಜ್ಯ ದುಃಖಾರ್ತಾ ಮಾತಾ ದುಹಿತರಂ ಯಥಾ |  
ವನವಾಸಕೃತಾಂ ದೀನಾಂ ಕೌಸಲ್ಯಾ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರತೀತ್ || 2.104.23 ||

ವೈದೇಹರಾಜನ್ಯಸುತಾ ಸ್ನುಷಾ ದಶರಥಸ್ಯ ಚ |  
ರಾಮಪತ್ನೀ ಕಥಂ ದುಃಖಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾ ವಿಜನೇ ವನೇ || 2.104.24 ||

ಪದ್ಮಮಾತಪಸಂತಪ್ತಂ ಪರಿಕ್ಷಿಷ್ಟಮಿವೋತ್ಪಲಂ |  
ಕಾಂಚನಂ ರಜಸಾ ಧ್ವಸ್ತಂ ಕ್ಲಿಷ್ಟಂ ಚಂದ್ರಮಿವಾಂಬುದೈಃ || 2.104.25 ||

ಮುಖಂ ತೇ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಮಾಂ ಶೋಕೋ ದಹತ್ಯಗ್ನಿರಿವಾಶ್ರಯಂ |  
ಭೃಶಂ ಮನಸಿ ವೈದೇಹಿ ವ್ಯಸನಾರಣಿಸಂಭವಃ || 2.104.26 ||

ಬ್ರುವಂತ್ಯಾಮೇವಮಾರ್ತಾಯಾಂ ಜನನ್ಯಾಂ ಭರತಾಗ್ರಜಃ |  
ಪಾದಾವಾಸಾದ್ಯ ಜಗ್ರಾಹ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಚ ರಾಘವಃ || 2.104.27 ||

ಪುರೋಹಿತಸ್ಯಾಗ್ನಿಸಮಸ್ಯ ತಸ್ಯ ವೈ  
ಬೃಹಸ್ಪತೇರಿಂದ್ರ ಇವಾಮರಾಧಿಪಃ |

ಪ್ರಗೃಹ್ಯ ಪಾದೌ ಸುಸಮೃದ್ಧತೇಜಸಃ  
ಸಹೈವ ತೇನೋಪವಿವೇಶ ರಾಘವಃ || 2.104.28 ||

ತತೋ ಜಘನ್ಯಂ ಸಹಿತೈಃ ಸ್ವಮಂತ್ರಿಭಿಃ  
ಪುರಪ್ರಧಾನೈಶ್ಚ ತಥೈವ ಸೈನಿಕೈಃ |  
ಜನೇನ ಧರ್ಮಜ್ಞತಮೇನ ಧರ್ಮವಾ -  
ನುಪೋಪವಿಷ್ಟೋ ಭರತಸ್ತದಾಗ್ರಜಂ || 2.104.29 ||

ಉಪೋಪವಿಷ್ಟಸ್ತು ತದಾತಿವೀರ್ಯವಾಂ -  
ಸ್ತಪಸ್ವಿವೇಷೇಣ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ರಾಘವಂ |  
ಶ್ರಿಯಾ ಜ್ವಲಂತಂ ಭರತಃ ಕೃತಾಂಜಲಿ -  
ರ್ಯಥಾ ಮಹೇಂದ್ರಃ ಪ್ರಯತಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಂ || 2.104.30 ||

ಕಿಮೇಷ ವಾಕ್ಯಂ ಭರತೋಽದ್ಯ ರಾಘವಂ  
ಪ್ರಣಮ್ಯ ಸತ್ಕೃತ್ಯ ಚ ಸಾಧು ವಕ್ಷ್ಯತಿ |  
ಇತೀವ ತಸ್ಯಾರ್ಯಜನಸ್ಯ ತತ್ತ್ವತೋ  
ಬಭೂವ ಕೌತೂಹಲಮುತ್ತಮಂ ತದಾ || 2.104.31 ||

ಸ ರಾಘವಃ ಸತ್ಯಧೃತಿಶ್ಚ ಲಕ್ಷ್ಮಣೋ  
ಮಹಾನುಭಾವೋ ಭರತಶ್ಚ ಧಾರ್ಮಿಕಃ |  
ವೃತಾಃ ಸುಹೃದ್ಭಿಶ್ಚ ವಿರೇಜಿರೇಽಧ್ವರೇ  
ಯಥಾ ಸದಸ್ಯೈಃ ಸಹಿತಾಸ್ತ್ರಯೋಽಗ್ನಯಃ || 2.104.32 ||

|| ಇತ್ಯಾರ್ಷೇ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀಯೇ ಆದಿಕಾವ್ಯೇ  
ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡೇ ಚತುರಧಿಕಶತತಮಃ ಸರ್ಗಃ ||